

за допомогою логічно викладених аргументів, та зважаючи на відомість та популярність брендів виробників цих товарів, тексти рекламних повідомлень мінімізовано: “Miss Dior” [Vogue 2012, с. 1-2], “Chanel” [Vogue 2012, с. 3-4], “Dolce & Gabbana” [Vogue 2012, с. 5-6], “Flora the Garden Gicci” [Vogue 2012, с. 7-8]. Отже, говорячи про жіночий рекламний дискурс, слід зазначити, що переважна більшість із них апелюють до емоцій, тобто емотивна складова реклами переважає над логічною. Адже, рекламуючи такі продукти, як парфуми або косметичні засоби, предмети одягу або аксесуари, автори реклами намагаються зробити так, щоб жінка прийняла емотивне рішення про покупку товару, ”купила” його очима.

Взагалі слід пам'ятати, що не існує єдиного шаблону та універсальних вказівок для створення високоякісного рекламного тексту, адже реклама – це мистецтво, а також складна наука, в якій слід враховувати безліч факторів. Саме тому серед **перспектив подальших наукових досліджень** у цій площині слід назвати встановлення інших особливостей конструювання ефективного рекламного повідомлення, дослідження специфіки англомовного і російськомовного рекламних дискурсів.

Література

Огилви Д. Огилви о рекламе. – М.: Эксмо. – 2011. – 232 с. Реньёв А.П. Язык рекламы. – Часть 2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.repiev.ru/articles/ad_langII.htm. *Язык и стиль рекламы*. Стилистический энциклопедический словарь русского языка. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://stylistics.academic.ru>. *Men's Health*. – Deutschland, Juli 2011. – 139 S. *Vogue: Magazin für Frauen*. – Deutschland, Juni 2012. – 236 S.

УДК 81–115'373.7

ГОЛУБ О. М.

(Донбаський державний педагогічний університет)

ВИВЧЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ У КУРСІ ПОРІВНЯЛЬНОЇ ТИПОЛОГІЇ АНГЛІЙСЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ

У статті розглядається семантична структура англійських та українських фразеологічних одиниць із зоонімічним компонентом «ведмідь». Проводиться порівняльний аналіз семантики відібраних фразеологізмів. Зроблено висновок про важливість застосування даних фразеології у порівняльному типологічному вивченні лексики англійської та української мов.

Ключові слова: фразеологія, фразеологічна одиниця, зоонімічний компонент, ведмідь.

Голуб Е. М. Изучение фразеологических единиц в курсе сравнительной типологии английского и украинского языков. В статье рассматривается семантическая структура английских и украинских фразеологических единиц с зоонимическим компонентом «медведь». Проводится сравнительный анализ семантики отобранных фразеологизмов. Сделан вывод о важности приобщения данных фразеологии к сравнительному типологическому изучению лексики английского и украинского языков.

Ключевые слова: фразеология, фразеологическая единица, зоонимический компонент, медведь.

Holub O. M. The study of phraseological units in the course of Contrastive Typology of English and Ukrainian. The article focuses on the analysis of the semantic structure of English and Ukrainian phraseological units with the zoonymic component “bear”. The results of the comparative semantic analysis of the selected units have been presented. The author has arrived at the conclusion that the data of phraseology have special significance for the comparative typological study of English and Ukrainian.

Key words: Phraseology, a phraseological unit, zoonymic component, bear.

Вивчення курсу порівняльної типології англійської та української мов на факультеті германської філології спрямоване на встановлення ізоморфних і аломорфних рис порівнюваних мов, визначення типу цих мов, напрямів можливої інтерференції рідної мови в іноземну, а також методологічних аспектів запобігання цьому явищу. Свої висновки порівняльна типологія ґрунтує на даних рівневих типологій (фонетичного/фонологічного, лексичного, морфемного/морфологічного та синтаксичного рівнів). Цікавим видається залучення даних фразеологічної структури мови до типологічного аналізу зазначених мов.

Проблеми сучасної фразеології дедалі частіше стають центром уваги лінгвістів. Серед вагомих надбань останнього часу виділимо ґрунтовну працю Я. А. Барана, М. І. Зимомрі,

О. М. Білоуса, І. М. Зимомрі [Я. А. Баран та ін. 2008], дисертації та статті О. О. Нагорної, О. І. Сушко, Н. Г. Скиби, Е. Г. Балюти та ін. Про значне зростання наукового інтересу до фразеології, як у західноєвропейській лінгвістиці, так і в США та ін. країнах, свідчить, окрім іншого, велика кількість міжнародних конференцій, конгресів, а також теоретичних і практичних досліджень. Так, наприклад, відомими на весь світ є конференції EUROPHRAS (the European Society of Phraseology), на яких представляють останні досягнення у галузі фразеології дослідники зі всього світу. На конференціях EUROPHRAS (в Іспанії (Granada, 2010), у Словенії (Maribor, 2012) тощо), зокрема, розглядалися особливості взаємозв'язку фразеології та культури, роль фразеології у міжмовному та міжкультурному контакті, відображення фразеології у словниках, а також обговорювалися питання про роль і місце фразеології у навчанні та підготовці фахівців.

Автор запропонованої статті має на меті продемонструвати, як дані порівняльного аналізу фразеологізмів із зоонімічним компонентом в українській та англійській мовах можна застосувати у курсі порівняльної типології. Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких завдань:

1. Виділити корпус фразеологічних одиниць (ФО) із зоонімічним компонентом «ведмідь» в англійській та українській мовах;
2. Проаналізувати семантичну структуру відібраних фразеологізмів;
3. Порівняти семантику ФО із зоонімічним компонентом «ведмідь» в англійській та українській мовах.

Об'єктом нашого дослідження виступають ФО із зоонімічним компонентом «ведмідь».

Предметом вивчення є реалізація культурологічного аспекту зазначених ФО.

Важливі теоретичні твердження про фразеологію як галузь лексикології англійської мови розглядаються у курсі лексикології англійської мови. Зокрема, у межах цього курсу увага приділяється таким суттєвим аспектам, як: визначення терміна «фразеологічна одиниця/фразеологізм»; відмінності між вільними та сталими словосполученнями; підходи до класифікації ФО; шляхи їх утворення; семантичні, структурні та функціональні типи англійських фразеологізмів; семантичні відносини в англійській фразеології; загальна характеристика прислів'їв, приказок, афоризмів, кліше тощо. Отже, у курсі порівняльної типології важливим є усвідомлення того, які особливості фразеологічного складу мови є зумовленими її типом. Таким чином, пропонується розгляд таких суттєвих питань:

- 1) реалізація різних семантичних, структурних та функціональних типів ФО у порівнюваних мовах [Верба 2008, с. 143–152; Корунець 2004, с. 165–166; Сравнительная типология 2009, с. 126–134];
- 2) прояв варіативності ФО у мовах, що порівнюються [Верба 2008, с. 152–153; Сравнительная типология 2009, с. 139–140];
- 3) прояв своєрідності структурної організації ФО як відбиття типу мови [Сравнительная типология 2009, с. 128–134];
- 4) прояв своєрідності семантики ФО у мовах, що порівнюються [Верба 2008, с. 153–166; Сравнительная типология 2009, с. 134–139];
- 5) прояв синонімії, антонімії, полісемії та омонімії ФО у мовах, що досліджуються [Сравнительная типология 2009, с. 140–143];
- 6) особливості національних та інтернаціональних ідіом [Корунець 2004, с. 165–172].

Важливим джерелом інформації про національно-специфічний зв'язок між освоєнням дійсності та мовою є ФО із зоонімічним компонентом. Для власного дослідження ми обрали анімалістичний компонент «ведмідь», що входить до складу таких ФО.

Взаємовідношення «людина – природа», зокрема «людина – тваринний світ» мало особливе значення для розвитку людського суспільства, оскільки освоєння світу є не чим іншим, як пізнанням його закономірностей та використанням їх у трудовому процесі для задоволення духовних і матеріальних потреб [Петрова 1996, с. 13]. Долучення даних про відбиття такої взаємодії людини і природи у людській мові, зокрема у фразеології, до типологічного вивчення англійської та української мов надасть можливість виявити схожі та

відмінні риси у сприйнятті дійсності народами, що говорять цими мовами, у їхніх культурах тощо. Схожі риси в утворенні ФО свідчать про певний спільний базис: про деяку спільність природних умов, соціальних відносин, фізичної, розумової діяльності людини, витоки історичного та культурного розвитку. Різне – результат відбиття специфіки мислення, відмінностей у регіональних природних умовах, у соціальних, економічних, культурних орієнтирах народів.

Для слов'янських народів царем звірів, безперечно, був ведмідь. Він є господарем лісу, покровителем полювання [Лозко 2004, с. 363]. Здатність ведмедя впадати в зимову сплячку і пробуджуватися навесні породила уявлення про нього як аналог умираючого і воскресаючого Бога. З ним у багатьох народів пов'язаний культурний герой, предок, родоначальник, засновник традицій, тотем. Ведмідь і людина в повір'ях слов'ян вважалися родичами. Культ ведмедя був тісно пов'язаний з Велесом і мисливською магією. Ведмідь вважався охоронцем домашніх тварин [Лозко 2004, с. 364].

Особливо важливим ведмідь був для жителів Полісся. Тому саме поліська фразеологія багата на ФО із анімалістичним компонентом «ведмідь». Г. Доброльожа систематизувала поліські ФО з компонентом «ведмідь» за семантикою:

1. Прислів'я і приказки, що мають мисливське підґрунтя, наприклад: *На живому Медведєві шкури не купуй. Не убивши ведмедя, не діли шкуру. Як на медведя мала галуза впаде, то він ричить, а як велика, то він мовчить.*

2. Прислів'я, що характеризують гастрономічні пристрасті ведмедя, зокрема: *У ведмедя десять пісень і все про мед. Як тягли ведмедя до меду, то ледве не відірвали вуха, а як тягли ведмедя від меду, ледве не відірвали хвоста. Ревів ведмідь не тому, що бджоли покусали, а тому, що меду взяти не дали.*

3. Фразеологізми, що характеризують надмірну незграбність і нездатність до навчання: *І ведмедя вчать танцювати. Ведмідь на вухо наступив.* [Доброльожа 2010, с. 68].

Отже, часто ведмідь стає об'єктом для жартів: *Ведмідь ніколи не вмивається, та він товстий проте. Де й ділась ведмежа натура. Медвідь танцює, а циган гроші бере.* Однак, слід зазначити, що, по-перше, це є не завжди справедливим, адже вправність ведмедя у здобутті їжі, у стосунках з іншими хижаками добре відома, а, по-друге, сміючись з ведмедя, людина сміється з самої себе (незграбність, відсутність музичного слуху, раптовий приступ боягузтва), оскільки тварина лише стає уособленням певної людської риси. Дослідники виділяють такі риси зовнішності та характеру людини, втіленням яких став ведмідь: 1) дурний: *розбирається, як ведмідь на зорях;* 2) байдужий: *забив, як ведмедя жолудь;* 3) безталанний: *летить, як ведмідь з бугра;* 4) невдоволений: *бурчить, як ведмідь;* 5) втомлений: *намучився би медведь коло риби;* 6) нахабний: *приклався, як ведмідь до меду;* 7) незграбний: *клишоногий, як ведмідь;* 8) неохайний: *чистий, як ведмідь під дощем;* 9) сонливий: *хропе, як ведмідь у барлозі;* 10) сильний: *здоровий, як ведмідь.* [Доброльожа 2010, с. 70].

Тож можна прослідкувати, що ведмідь мав особливе значення для українців (як у Поліссі, так і в інших регіонах), що і знайшло своє відображення у багатій палітрі фразеологізмів, що відбивають суб'єктивне сприйняття людиною цієї тварини і наділення її певними людськими якостями.

Аналізуючи культурну основу образу ведмедя у фразеології англійської мови, необхідно звернутися до спільних коренів різних індоєвропейських народів, мова яких так чи інакше вплинула на формування англійської, адже ця мова є конгломератом власне германських, скандинавських французьких та багатьох інших елементів.

Ведмідь у міфології індоєвропейських народів відігравав особливу роль. М. М. Маковський вказує на те, що, наприклад, готи та сакси виводили своє походження від ведмедя [Маковський 1996, с. 214]. Давні германці та скандинави зробили ведмедя супутником грізних богів війни, а германський Тор і скандинавський Один могли перетворюватися на велетенського Бера. Саме цим богам наслідували славнозвісні воїни – берсерки. Більшість джерел зводить назву воїнів **berserkr** до коренів ***bersi-** (***ber-**) –

ведмідь, або ***berr-** – *голий* та ***serkr-** – сорочка, що можна перекласти як *ведмежа шкура*. Реальні (а не міфічні) берсерки носили ведмежі шкури, поведінкою та риком вторили цій тварині. Зв'язок між берсерками та культом Одіна яскраво проявляється у рисах характеру, які також перекликаються із характеристиками міфологічного ведмеда: лють, гнів, безжальна, первісна сила. (Інші народи, наприклад, Китаю та північної Америки, бачили ведмеда як уособлення відваги та чоловічої сили.) Під час бою воїн начебто перетворювався на ведмеда, наслідуючи його рухи, поводи тощо. Так, берсерк міг битися не за допомогою зброї, а використовуючи камені, палиці, заготовлену дубинку.

М. М. Маковський прослідкував співвідношення коренів, пов'язаних з найменуванням ведмеда в різних індоєвропейських мовах: англ. **Bear**, нім. **Bär** (*ведмідь*) відповідають ірл. **speir** (*небо*), і.-є. ***per-** (*диво*) тощо; д.-ірл. **math** (*ведмідь*) співвідноситься з і.-є. ***medh-** (*середина, гармонія*) і з д.-англ. **smeath** (*розумний*) тощо [Маковський 1996, с. 214]. Вчений також пропонує простежити відбиття уявлень про ведмеда як про хлібного духа в індоєвропейських мовах: англ. **bear** (*ведмідь*), але д.-англ. **baer** (*просо*), лат. **farina** (*мука*), англ. **bread** (*хліб*); латиш. **lacis** (*ведмідь*), але рос. **злак** тощо. Крім того, М. М. Маковський проводить паралелі між такими словами: д.-англ. **bear** (*ведмідь*), але д.-англ. **bearr** (*ліс*) (символ Всесвіту та символ середини, гармонії); д.-англ. **bera** (*ведмідь*), але д.-англ. **byre** (*час*) тощо [Маковський 1996, с. 215].

Наскільки давні уявлення про ведмеда знайшли своє відображення у фразеології сучасної англійської мови, важко встановити. Ми можемо спостерігати відтінки значення «войовничість, сила, лють, що вселяє страх» в таких ФО: *If it had been (were) a bear, it would have bitten (bite) you; as cross (angry) as a bear* (пор. укр. *Злий, наче собака*); *bear with a sore head* (*відлюдько, мурмило, зла або розлючена людина*); *to take bear by the tooth* (*опинитися у дуже небезпечному становищі через власну необачність*); *loaded for bear* (*готовий до бійки, на взводі*).

Деяку співзвучність з українськими ФО з мисливським підґрунтям можна прослідкувати в таких ФО: *Catch the bear before you sell his skin/cook him*. (Також: *не продавай вовка, поки не вбив. Курчат восени рахують. Не кажи «гон», поки не перескочеш.*) *Time to catch bears is when they are out*.

Певні паралелі можна відзначити в семантичних групах «гастрономічні уподобання ведмеда» та «надмірна незграбність», до яких входять ФО, що вказують на такі його риси, як ненажерливість, грубість, нетактовність: *as gruff as a bear; cranky as a bear with a sore paw; hungry as a bear; to play the bear* (*поводити себе, як ведмідь, бути грубим, незграбним, нетактовним тощо*).

Таким чином, ФО з анімалістичним компонентом є важливим матеріалом, що може бути використаним на заняттях з порівняльної типології англійської та української мов не лише з метою підвищення лінгвістичної, але й соціокультурної компетенції студентів.

Перспективи подальших розвідок в окресленому напрямі вбачаються в аналізі фактологічних даних стосовно ізоморфного й аломорфного наповнення фразеологізмами різних семантичних груп, реалізації структурних типів в порівнюваних мовах тощо.

Література

- Англо-український фразеологічний словник / [укл. К. Т. Баранцев]. – К. : Знання, 2005. – 1056 с. Баран Я. А., Зимомря М. І., Білоус О. М., Зимомря І. М. Фразеологія: знакові величини / Я. А. Баран, М. І. Зимомря, О. М. Білоус, І. М. Зимомря. – Вінниця : Нова Книга, 2008. – 256 с. Верба Л.Г. Порівняльна лексикологія англійської та української мов / Л. Г. Верба. – Вінниця: Нова Книга, 2008. – 248 с. Доброльожа Г. Поліська компаративна фразеологія анімалістичного спрямування / Г. Доброльожа // Волинь–Житомирщина. Історико–філологічний збірник з регіональних проблем. – 2010. – № 22 (II). – С. 65–71. Корунець І. В. Порівняльна типологія англійської та української мов / І. В. Корунець. – Вінниця : Нова Книга, 2004. – 464 с. Лозко Г. С. Українське народознавство / Г. С. Лозко. – К. : АртЕк, 2004. – 472 с. Маковський М. М. Сравнительный словарь мифологической символики в индоевропейских языках : Образ мира и миры образов / М. М. Маковський. – М. : Владос, 1996. – 416 с. Ніколенко А. Г. Лексикологія англійської мови – теорія і практика / А. Г. Ніколенко. – Вінниця : Нова Книга, 2007. – 528 с. Петрова Н. Д. Лінгво-гносеологічні основи динаміки фразеологічної номінації (на матеріалі англійської фразеології живої природи) : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня доктора філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови» / Н. Д. Петрова. – Київ, 1996. – 55 с. Сравнительная типология английского, немецкого, русского и украинского языков : учебное пособие / [Левицкий А. Э., Борисенко Н. Д., Борисов А. А. и др.]. – Киев : Освита Украины, 2009. – 360 с.